

17.10.23

Укр.літ

Клас: 9-А,Б

Вч.: Харенко Ю.А.

Українська література доби РЕНЕСАНСУ й БАРОКО

**Розвиток книгодрукування. Іван Вишенський,
Іван Величковський, Семен Климовський –
видатні діячі української культури**

Етапи розвитку світової літератури

1. Міфологія, усна народна творчість
2. Антична література (VIII ст. до н. е. — V ст. н. е.)
3. Література доби Середньовіччя (V–XV ст.)
4. Література доби Відродження (XV–XVII ст.)
5. Література XVII ст.: бароко і класицизм
6. Література доби Просвітництва (кінець XVII — XVIII ст.): просвітницький реалізм, просвітницький класицизм, сентименталізм, рококо
7. Література XIX ст.: романтизм і реалізм
8. Література кінця XIX — другої половини XX ст.: модернізм (паралельно розвиваються інші напрями — реалізм, романтизм)
9. Література останньої третини XX — початку XXI ст.: постмодернізм, розвиток інших напрямів

Етапи розвитку української літератури (за Д. Чижевським)

- I. Доба монументального стилю — [XI ст.](#)
- II. Доба орнаментального стилю — [XII-XIII ст.](#)
- III. Переходова доба — [XIV-XV ст.](#) (від цього часу залишилося надто мало пам'яток, які, до того, є великою мірою копійливими творами або творами, що стоять на окраї літератури).
- IV. [Ренесанс](#) та [Реформація](#) — кінець [XVI ст.](#)
- V. [Бароко](#) — [XVII-XVIII ст.](#)
- VI. [Класицизм](#) — кінець [XVIII ст.](#) — 40-ві роки [XIX ст.](#)
- VII. [Романтика](#) — кінець 20-х років — початок 60-х років [XIX ст.](#)
- VIII. [Реалізм](#) — від 60-х років [XIX ст.](#) Представники цієї течії працювали безперервно аж до [революції](#).
- IX. [Символізм](#) — початок [XX ст.](#)

Періодизація української літератури

ДАВНЯ ЛІТЕРАТУРА (XI - XVIII ст.)	
Монументалізм (літ-ра Київської Русі XI ст.) - «Повість минулих літ»	
Орнаменталізм (XII—XIII ст.) - «Слово про похід Ігорів»	
Бароко (XVII-XVIII ст.) - Г.Сковорода, І.Величковський, Ф.Прокопович, С.Кшмовський	
НОВА ЛІТЕРАТУРА (XIX ст.)	
Класицизм (І.Котляревський)	
Просвітницький реалізм (І.Котляревський «Енеїда»)	
Сентименталізм (І.Котляревський «Наталка Полтавка», Г.Квітка-Основ'яненко «Маруся»)	
Романтизм (П.Гулак-Артемівський, Л.Глібов, М.Шашикевич, Є.Гребінка, Т.Шевченко, П.Куліш; літ. гуртки: І. Срезневського, «Руська трійця»)	
Реалізм (Т.Шевченко, Марко Вовчок, І.Нечуй-Левицький, Панас Мирний, І.Карпенко-Карий, І.Франко)	
НОВІТНЯ ЛІТЕРАТУРА (XX - XXI ст.)	
Модернізм: символізм (О.Кобилянська, М.Вороний, М.Тичина, Б.Лепкий, Б.Ігор-Антонич) імпресіонізм (М.Коцюбинський) неокласицизм (М.Зеров, М.Рильський) неоромантизм (О.Кобилянська, Леся Українка, І.Франко, О.Олесь, М.Вороний, Ю.Яновський) неореалізм (В.Винниченко, В.Підмогильний) екзистенціалізм (В.Підмогильний, І.Багряний, В.Стус)	Авангардизм (відгалуження модернізму): футуризм (М.Семенко, М.Бажан) експресіонізм (В.Стефаник) сюрреалізм (Е.Андрієвська) конструктивізм (О.Архипенко) вітаїзм (М.Хвильовий, Є.Маланюк, О.Ольжич, У.Самчук) неоавангардизм (групи «Бу-Ба-Бу», «ЛуГоСад», «Нова дегенерація»)
Розстріляне відродження (В.Підмогильний, М.Вороний, М.Куліш, М.Хвильовий, М.Семенко, Є.Плужник, М.Зеров, Л.Курбас)	
Соцреалізм (О.Гончар, П.Загребельний, О.Вишня)	
Шістдесятництво (В.Симоненко, Д.Павличко, І.Драч, М.Вінграновський, Л.Костенко, Г.Тютюнник, Б.Олійник, В.Стус)	
Постмодернізм (кв. XX-поч. XXI ст.) (І.Римарук, В.Герасим'юк, Ю.Андрухович, Ю.Іздрик, М.Матіос, С.Жадан, Г.Пагутяк, О.Забужко, М.Дочинець, О.Ірванець, О.Ульяненко)	

Що означає слово Ренесанс?

- Renaissance — («Відродження») — культурно-філософський рух кінця Середньовіччя — початку Нового часу, що ґрунтувався на ідеалах гуманізму та орієнтувався на спадщину античності.
- У XVI столітті, коли на західноєвропейських теренах цілковито панувала доба Ренесансу, в Україну тільки прийшли її зародки. У цей час і в нас відродилося мистецтво, буяло багате літературне життя. Щоправда, більшість писемних пам'яток того часу творилися абсолютно різними мовами.

Риси Ренесансу в українській літературі:

- Наслідування античного мистецтва
- Гуманізм;
- Егоцентричний індивідуалізм;
- Зацікавлення життям простих людей, його зображення;
- Основою ідеалу стала краса форми;
- мовами літератури стали національні мови;

В українській літературі представлена мало, за винятком поезії латиномовної: Павло Русин, Себастьян Кльонович.

Бароко – (іт. barocco – вигадливий, примхливий, чудернацький) – стиль у мистецтві і літературі ряду кінця XVI-XVIII століття, для якого були характерними:

❖ Пишність;

❖ Складність;

❖ Примхливість;

❖ Підкреслена урочистість;

❖ Підвищена
мальовничість;

❖ Декоративність;

❖ Динамічність
композиції.

Бароко прийшло на зміну Відродженню, але не було його запереченням. Художня система надзвичайно складна, їй властиві мінливість, поліфонічність, ускладнена форма. Література характеризується поєднанням релігійних і світських мотивів, образів, тяжінням до різних контрастів, складної метафоричності, алегоризму і емблематичності, прагненням вразити читача пишним, барвистим стилем, риторичним оздобленням твору.

У різних культурах, літературах бароко склалося неодночасно. Серед країн православно-слов'янської культурної спільності бароко почало формуватися і набуло значного розвитку в Україні та в Білорусі, що безпосередньо стикалися з польською та західноєвропейською бароковими культурами. Крім цього, бароко мало і власні, національні, джерела: києво-руські та фольклорні, що проявлялися на різних рівнях цього напрямку — "високому", "середньому" та "низовому".

Риси барокової української літератури:

- Центральне місце відводиться Богу;
- Релігійне забарвлення всієї культури;
- Посилення ролі церкви й держави;
- Спроба з'єднати античність із християнством;
- Культ «сильної та вищої людини» для служби Богу;
- Пристрасть до сміливих комбінацій, до авантюри, чудернацького, незвичайного;
- Натуралізм, тобто зображення природи в її суворих, часто неестетичних рисах;
- Рухливість, динамізм, потреба у русі, зміні, трагічному напруженні та катастрофі;
- Стилістичні риси: прагнення перебільшення, гіперболи, антитези.
- Представники: П.Могила, І.Величковський, Ф.Прокопович, [Г.Сковорода](#).

Жанрова різноманітність бароко в Україні:

- полемічна література (твори І.Вишенського);
- “Низькі” комедійно-гумористичні жанри (шкільна драма, різдвяні й великодні вірші - траверсії);
- “Середні та вищі” жанри – риторична проза (К.Острозький, М.Смотрицький);
- епіграматична поезія (Лазар Баранович);
- ораторська проза (проповіді І.Галятовського);
- історико-мемуарна проза (“[Історія Русів](#)”).

Іван Вишенський

Мислитель, богослов, полеміст.

Біографія Івана Вишенського —

не дуже детальна, історія

зберегла дуже мало

документальних свідчень про

Вишенського.

Вершиною української полемічної літератури кінця XVI і першої половини XVII ст. була творчість Івана Вишенського.

Народився І. Вишенський десь між 1545 — 1550 рр. у містечку Судова Вишня в Галичині (теперішня Львівська область) у міщанській родині. З творів письменника видно, що він у молоді роки деякий час жив у Луцьку і, можливо, в Острозі. Правдоподібно, що тут і здобув освіту.

Згодом І. Вишенський постригся в ченці і жив деякий час в Уневському монастирі. Десь у 80-х роках XVI ст. І. Вишенський залишив батьківщину і відправився на Афон — найбільший тоді на Сході центр православного чернецтва. Тут він певний час мандрує по "святих обителях", а потім стає ченцем Загребського монастиря. Під кінець життя полеміст замкнувся в печері.

Перші твори Івана Вишенського "Писание до всѣх обще в Лядской земли живущих", "Извѣщение краткое о латинских прелестях", написані на Афоні у 80-х та на початку 90-х років, здобули велику популярність. Під кінець XVI ст. Вишенський уже підготовляв до друку збірку своїх творів під назвою "Книжка".

Як і коли закінчив Вишенський своє життя, немає достовірних відомостей. Помер він на Афоні, очевидно, в 20-х роках XVII ст.

Письменницька діяльність Вишенського взагалі тривала понад 25 років.

Твори Вишенського за його життя майже не друкувалися, а довгий час поширювалися в рукописах.

Іван Величковський (бл. 1651—1701)

- Іван Величковський належить до майже зовсім невідомих українських письменників кінця XVII і початку XVIII ст. Перекладач і автор різних аскетичних творів, архімандрит Нямецького монастиря в Молдавії.

Немає сумніву, що І. Величковський навчався в Київській колегії, яка справила значний вплив на нього як поета. Про І. Величковського є згадка в літописі Самійла Величка під 1687 р. Перу І. Величковського належать панегірик на честь чернігівського єпископа Л. Барановича, опублікований приблизно у 1680-1683 рр.

Іван належав до працівників чернігівської друкарні Лазаря Барановича, а в середині 80-х рр., переїхав до Полтави, де одержав посаду пресвітера Успенської церкви.

Творів Величковського, що збереглася не багато.

1. Писаний сапфічними строфами латино-польський панегірик, підписаний архієпископові чернігівському Лазареві Барановичу і надрукований в Чернігові, приблизно в 1680–1683 рр. Цей твір зберігся в єдиному дефектному (без заголовкового аркуша) примірнику; на останній сторінці його зазначено: «Lucubrationcula...».
2. 2. Слов'яно-українські збірники «Зегар з полузегарком» (1690) і «Млеко от овцы пастыру належное» (1691). Обидва вони були «оферовані» (піднесені) київському митрополитові Варламу Ясинському.

Помер у 1726 р. (за іншими даними — в 1701 р.).

І. Величковського вважають найяскравішим представником української барокової поезії. Найбільшою заслугою поета вважається розробка теорії курйозного віршування. У спадщині поета чотири акровірші та зразки лабіринтів, фігурних поезій.

Семен Климовський

Народився на рубежі XVII та XVIII століть. Помер у селі Припутні Єлисаветградського повіту Херсонської губернії (неподалік сучасного селища Нова Прага, що в Олександрійському районі на Кіровоградщині) на рубежі XVIII та XIX століття. Точні дата народження та смерті невідома.

Автор знаменитої пісні «Їхав козак за Дунай», харківський козак Семен Климовський довгий час вважався легендарною постаттю. Авторство його пісні «Їхав козак за Дунай» першим підтвердив російський історик М.Карамзін. Він був також ознайомлений з іншими творами С.Климовського «Про правду і великодушність благодійників» та «Про правосуддя начальників».

Життя С.Климовського, як правило, пов'язують з Києво-Могилянською академією, в якій він начебто навчався (хоча в енциклопедії «Києво-Могилянська академія в іменах» згадок про Климовського немає). М.Карамзін вважав його самородком, «учнем природи», якого, на жаль, «не довчило мистецтво». Навряд чи такий погляд має підстави, оскільки твори поета, які дійшли до нас, свідчать про добре знання ним мов, літератури й філософії. Серед тих, хто був Климовському духовно найближчим, першим слід назвати Горація.

Загадкою залишається питання про те, в яких роках жив поет. Ясно тільки, що життя його було дуже довгим, може навіть понадстолітнім. У 1724 р. він, судячи з усього, був зовсім молодою людиною.

Закінчував своє життя Климовський наприкінці XVIII ст. у степах колишнього Дикого Поля, де він разом із приятелем заснував хутір Припутні. Села давно немає: останні мешканці вибралися звідси під час голодомору 1932-1933 рр.

Твори:

«Про правду і великодушність благодійників»;

«Про правосуддя начальствующих»;

«Про смиренність височайших»;

Пісня «Їхав козак за Дунай»

Домашнє завдання

- Опрацювати сторінки підручника 54-61
- Зробити тезисний конспект прочитаного (за підручником).